

**R. P. Georgii de Rhodes Avenionensis S. J. disputationum
theologiae scholasticae tomus ...**

Rhodes, Georges de

Lugduni, 1661

Sectio II. Vtrum finis ille simpliciter vltimus sit vnicus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-81987](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-81987)

riam, quae reuelabitur, in nobis, Dicit se in caelis conuersationem habere ac municipatum, & expectare Saluatorem qui reformabit corpus humilitatis nostrae: cupit dissolui & esse cum Christo, contemplatur non ea quae videntur, id est temporalia, sed ea quae non videntur id est aeterna, certo nouit repositam sibi esse coronam iustitiae, non solum autem sibi, sed & omnibus qui diligunt aduentum Christi: Denique negat cum Isaia vidisse oculum, audiuisse aurem, in cor ascendisse, quae repromisit Deus iis qui diligunt illum. Quero, utrum potuerit Deus dare nobis futurae beatitudinis testimonia, vel illustriora, vel certiora, omnis qui habet hanc spem in eo, sanctificet se, sicut & ipse sanctus est ut habetur 1. Ioan. c. 3.

Prima ratio ex inclinatione summae bonitatis.

Secundo, non desunt etiam rationes optimae quibus illud decretum Dei factum esse vel probemus vel coniciamus. Prima sit ea, quae petitur ex inclinatione summae bonitatis, nam efficere homines beatos, & habere filios heredes bonorum suorum in beatitudine finis est maxime conueniens Deo si sit secundum summam inclinationem & maxime connaturalem Deo, sed est iuxta illam inclinationem, quod probat, illud opus est iuxta inclinationem maxime connaturalem Deo, quod est iuxta inclinationem maxime propriam & connaturalem summae bonitati, sed decretum efficiendi homines beatos a quibus ipse cum bonis suis possideatur, est iuxta inclinationem maxime connaturalem summae bonitati, ergo est opus iuxta inclinationem maxime propriam Deo. Minor probatur nam inclinatio boni est sui diffusio, sed per dona gloriae Deus creaturae rationali se ipsum perfectissime communicat: si quidem perfectissima Dei communicatio potest esse vel naturalis, vel libera, per naturalem necessarium ad intra communicat essentiam suam totam, & attributa omnia duabus personis productis per intellectum & voluntatem. Libera potest esse vel substantialis, quae per unionem hypostaticam facta est, vel accidentalis quae fit per dona gratiae, & gloriae; Deus enim per illas perfectissimo modo participatur, quo a pura creatura participari potest, quia per visionem Deum perfectissime possidet, & eo fruatur quia hereditas eius est, ut recte differit Philo ad illud Deuteronomij, *Plantabis eos in loco hereditatis tuae firmissimo habitaculo tuo.*

Secunda ratio ex inclinatione Dei ad suam gloriam.

Altera ratio petitur ex inclinatione Dei ad suam gloriam, quam in omnibus decretis & operibus suis necessario intendit: summa enim gloria quam ex creaturis suis percipere Deus potest, est beatitudo creaturae rationalis, ergo Deus valde conuenienter illam intendit. Minor probatur, quia gloria vniuersim aliquando significat excellentiam alicuius internam vel externam, ratione cuius dignus est cognosci, amari, laudari, honorari, aliquando autem & maxime proprie significat ipsum cognosci, amari, laudari: prima vocatur gloria obiectiua, secunda est gloria formalis & propria, quae definitur clara cum laude notitia. Idcirco gloria Dei tum formalis tum obiectiua partim est interna partim externa: interna obiectiua est summa perfectio Deitatis, ob quam dignus est Deus ut ab omnibus cognoscatur, ametur, honoretur, laudetur: externa obiectiua est excellentia creaturarum, in quibus splendor emicat & radius quidam ipsius Deitatis: gloria formalis interna est cognitio, amor, & gaudium Dei de se ipso: externa est ipsa creata Dei visio, amor, & gaudium, quatenus scilicet Deus a beatis cognoscitur perfectissime, amatur, laudatur: *Vident enim eum sicui est, cognoscitur etiam in ipsis beatis, quia facit illos sibi perfecte similes, ut postea probabitur.* Cognoscitur ex beatis, quia nullum opus est circa puras creaturas quod tantopere declaret omnia Dei attributa, potentiam, iustitiam, misericordiam, magni-

ficientiam, ut probarem si vacaret, ergo summa Dei gloria externa tum formalis, tum obiectiua est felicitas beatorum, quam propterea Deus primario in mente habuit, & propter illam extra se mundum condidit.

Ad primam Resp. nullum esse obiectum supernaturale quod saltem supposita reuelatione non possit cognosci naturaliter ut suppono ex dictis in *tractatu de Fide*, ubi fusa ista disputata sunt. Cognitionis enim naturalis & supernaturalis idem esse potest obiectum materiale quod cognoscitur, imo & idem obiectum formale in ratione rei, sed diuersum semper est obiectum formale in ratione obiecti, quia semper attingitur prout mouere potest potentiam modo indebito naturae.

Ad secundam constabit ex *quest. 4.* non posse beatitudinem supernaturalem appeti naturaliter, nisi supposita reuelatione supernaturali, quod non impedit supernaturalitatem beatitudinis, quia nullum est bonum quod non possit naturali desiderio attingi, postquam est cognitum cognitione aliqua naturali, quae sequuta est ex reuelatione.

SECTIO II.

Verum finis ille simpliciter vltimus, vnicus sit an multiplex. art. 5. 7. 8.

Ad utrum ergo vltimus aliquis finis noster, summum bonum, perfecta beatitudo, finis vltimus ad quem omnia referre, bonum quod appetere, beatitudo cui vni studere desideriis nostris omnibus debeamus: sequitur ut inquiratur nunc quomplex ille sit finis. Primo videlicet, utrum ille secundum rectam rationem, & ex rei natura non sit nisi vnus. Secundo, utrum ex libera electione hominis ille possit esse multiplex. Tercio, utrum reuera quisquis mortaliter peccat si finem suum vltimum ponat in creatura.

S. I.

Verum ex natura rei non sit nisi vnicus finis vltimus creaturae rationalis.

Ratio dubitandi est primo, quia obiectiua beatitudo quae Deus est, & beatitudo formalis quae adeptio, & possessio est Dei, sunt duo valde distincta, sed ille vterque finis est hominis, appetibilis propter se, ergo duo sunt fines hominis appetibiles propter se. Probo minorem, illa res est finis appetibilis propter se propter quam Deus ipse desideratur, sed non desideratur Deus ab homine nisi ut possidendus, ergo non solus Deus appetitur, sed possessio etiam ipsa Dei.

Secundo, si auarus non solum appetat pecuniam, sed cognitionem etiam ipsam pecuniam, duos habebit fines, homo non solum appetit Deum, sed etiam eius cognitionem, ergo duos appetit fines.

Tercio, creatura rationalis aliquid habet pro fine, quod creatura irrationalis non habet, illud non est Deus, quia certum est Deum esse finem omnis creaturae, ergo praeter Deum, aliquid aliud est finis hominis.

Dico primo, finis simpliciter vltimus hominis non est ex rei natura nisi vnus, constans ex finibus duobus inadaequatis ita inuicem connexis, ut neuter sine altero cauet, neque rationem habeat finis. Solae explicatione indiget conclusio, de qua videndi sunt S. Thomas hic *q. 2. art. 7. & q. 3. art. 1.* Vasques *disp. 15. c. 4.* quorum doctrina reuocari tota potest ad tria capita.

Primum sit, finem cuius gratia prout distinguitur a fine (cui) qui est illud subiectum cui bonum desideratur, finem (inquam) cuius gratia esse duplicem: alter est finis ut res, alter est finis ut vsus, & adeptio rei, seu possessio circa rem, ratione cuius res illa tamen si sup-

Solutio dubitationum.

Triplex dubitatio.

Conclusio.

Finis qui est duplex.

posito à nobis distincta; coniungitur tamen nobis, & fit nobis bona; implicat videlicet, vt res supposito à me distincta fiat bona mihi, nisi aliquo modo ita mihi coniungatur, vt percipere possim, & in me deriuare omne illius commodum, pecunia, v.g. est mihi extrinseca & à me distincta, vnde nec mihi potest esse bona, nisi mediâ consequutione, ac possessione, mihi bona fiat, sicut color mihi esse non potest bonus nisi mediâ visione: igitur in omni fine cuius gratia, duæ illæ rationes distinguuntur debent, res ipsa vel obiectum, & coniunctio illius rei cum potentia, quæ coniunctio aliquando propriè vocatur possessio v.g. apprehensio pecuniæ manu facta, interdum est quasi possessio, nam operatio quælibet immanens, quæ ita versatur circa obiectum, vt sit coniunctio ipsius obiecti cum operante, est aliqua possessio, quia per illam obiectum fit bonum ipsi operanti: propter quam rationem operatio immanens vocatur quasi possessio rei circa quam versatur, eo quod per hanc operationem obiectum deriuat suam bonitatem & commodum, in ipsum operantem, sicut mediâ possessione pecunia fit bona ipsi possidenti: prior ergo ille finis dicitur finis, (qui) alter verò dicitur finis (quo.)

Finis quo
est verus
finis.

Secundum est finem (quo) qualiscumque tandem sit, siue nimirum sit propriè possessio rei, siue sit quasi possessio, esse verè ac propriè finem, non autem conditionem duntaxat aliquam quæ afferat obiectum. Ratio est, quia id quod est duntaxat conditio obiecti voluntatis, non appetitur ab ipsa voluntate per eum actum cuius est conditio, sed est aliquid requisitum vt obiectum appetatur: atqui possessio & quasi possessio appetuntur per actum voluntatis, nam avarus non desiderat pecuniam, nisi quia desiderat eius possessionem: similiter etiam qui desiderat contemplari Deum, non solum appetit Deum, sed contemplationem, & Deum vt per eam coniungendum, sicut pecunia per possessionem coniungitur. Cognitio igitur interdum est finis (quo) quando simul appetitur cum fine (qui) quando scilicet voluntas delectatur de rei cognitione, quando autem non delectatur nisi de re cognita tunc cognitio est solum conditio afferens obiectum.

Non sunt
duo fines.

Tertium est quod isti duo fines (qui) & (quo) ita sunt fines partiales vt non constituent nisi vnicum finem totalem, quia scilicet vnus nunquam causare potest sine altero, neque sine altero habere rationem boni, nam possidere pecuniam vnus est integer finis, nec enim possessio est amabilis sine pecunia, neq; pecunia sine possessione, quod expresse docet S. Thom. 1. 2. 2. art. 3. ad 3. Ex quibus sufficienter probata manet conclusio, si enim ex fine (qui) & fine (quo) non efficitur nisi vnus finis, certè sequitur quod non est finis vltimus nisi vnus, nam finis (qui) non est nisi vnus, cum ens ab alio non sit nisi propter ens à se quod non est nisi vnum, ergo finis (quo) non est etiam nisi vnus.

Solutio
trium du-
bitationum.

Ad primam, Resp. distinguendo minorem, beatitudo obiectiua, & beatitudo formalis duo sunt, & sunt fines hominis, totales adè vt vnus sit independens ab altero nego, partiales quorum neuter cauet sine altero, nec est finis concedo; fateor enim Deum desiderari ab homine tanquam finem, (qui) propter beatitudinem formalem tanquam finem (quo) sed nego desiderari propter beatitudinem formalem tanquam propter finem adequatum, alioqui Deus medium esset non finis.

Ad secundam, Resp. concedendo avarum qui appetit pecuniam, & cognitionem pecuniæ, habere posse duos fines totales, sed nego eum qui appetit Deum & eius cognitionem habere duos fines: disparitas ex dictis evidens est, quia cognitio pecuniæ non est pos-

sessio pecuniæ, quæ non fit homini bona per cognitionem solam, cognitio autem Dei possessio est Dei & verus finis (quo) cum Deus per ipsam sit homini bonus, vt ex dictis patet.

Ad tertiam, Resp. eundem esse finem, (qui) creaturarum omnium tum rationalium tum irrationalium, finem autem, (quo) diuersum esse: nulla enim est creatura cuius Deus non sit finis (qui) cum propter se ipsam vniuersa sit operatus: sed non eodem modo Deum assequuntur creaturæ irrationales quo assequitur illum homo; nam illæ Deum non assequuntur in se ipso, sed aliquam tantum eius similitudinem, per quam illum manifestant, & hic finis earum est, & vox laudis quam licet mutæ perpetuam Deo concinunt. Homo Deum in se ipso possidet, attingendo illum immediatè per cognitionem & amorem.

S. II.

Vtrum ex libera electione hominis plures possint esse totales fines simpliciter vltimi.

Aliud est plures res esse vnum finem vltimum hominis, aliud plures esse fines illius vltimos, non est dubium, quin possit idem homo constituere suum vltimum finem in pluribus rebus, sed dubitatur, vtrum possit habere plures fines vltimos adequatos.

Duplex
dubitatio.

Ratio dubitandi est primò, quia potest aliquis operari ex pluribus finibus totalibus, quorum singuli sint secundum quid vltimi, ergo possunt etiam ex libera hominis electione plures esse fines simpliciter vltimi. Probo consequenter, sicut se habet finis secundum quid vltimus respectu alicuius operationis, sic se habet finis simpliciter vltimus respectu totius vitæ, sed eiusdem operationis plures possunt esse fines adequati, ergo possunt etiam esse plures respectu totius vitæ. Probatur maior, idèd fines simpliciter vltimi esse non possunt plures quia finis vltimus debet amari super omnia, & anteponi aliis omnibus: sed finis secundum quid vltimus amatur super omnia, quæ spectant talem seriem actionum, alioqui non est finis, ergo est par ratio de fine simpliciter vltimo, & de fine secundum quid vltimo.

Secundò, qui peccat mortaliter constituit sibi ex libera electione vltimum finem in creatura, sed committi sapè potest peccatum ex affectu inordinato erga plures creaturas quarum vna non referatur ad alteram, & omnino disparatas, imò committere sapè possumus plura simul peccata, ergo possunt ex libera electione hominis plures esse fines vltimi.

Dico secundò, implicat contradictionem vt idem homo plures sibi proponat fines adequatos simpliciter vltimos.

Conclusio
negatiua.

Ratio est illa quam habet S. Thom. quia finis vltimus est bonum ita perfectum & ita completè satians appetitum, vt non relinquat aliquid vltius appetendum, vnde dictum est eleganter ab Augustino: *Finem dici non quo consumitur homo vt non sit, sed quo perficitur vt plene sit.* Si autem prater illud appetatur aliquid aliud, iam non satiatur appetitus per illud primum, ergo prater vltimum finem nihil vltra potest appeti, ergo finis vltimus non est nisi vnus. Deinde finis vltimus antepositur aliis omnibus & amatur super omnia, sed quod amatur super omnia esse non potest nisi vnum, ergo vltimus finis esse non potest nisi vnus; si enim aliquid sit cui non anteponatur, iam non antepositur aliis omnibus. Denique rectè S. Thom. argumentatur, quia illud in quo aliquis tanquam in fine vltimo quiescit, affectui dominatur, quia ex eo totius vitæ regulas accipit, vnde vltimus finis propriè vocatur Dominus omnium motuum appetitus, qui propter

Probatio,
nes.

illum omnia vult, sed illud non potest esse multiplex; Nemo enim duobus potest Dominis seruire. vt habetur Matthai 7. ergo neque plures habere vltimos fines.

Ad primam Resp. concessum esse aliis contra Valfquem quod possit actio aliqua plures habere fines adaequatos secundum quid vltimos, quia finis secundum quid vltimus non ita debet satiare appetitum, vt nihil aliud appetendum relinquit, finis autem simpliciter vltimus satiare debet appetitum, & ita omnem tollere indigentiam, vt nihil vltius appeti possit.

Ad secundam vt Respondeatur discutiendum est paulo accuratius, quod vltimo loco propositum erat.

S. III.

An & quomodo qui peccat mortaliter finem suum vltimum constituat in creatura.

Quadruplex dubitatio.

Ratio dubitandi contra vulgare hoc placitum Theologorum quod quisque mortaliter peccat finem vltimum ponat creaturam, primo esse potest, quia peccator non necessario ponit vltimum suum finem in creatura, si non necessario anteponat creaturam Deo, sed quisque peccat mortaliter non necessario anteponat creaturam Deo ergo non necessario constituit vltimum finem suum in creatura, prob. min. paratus sit aliquis dare pauperi decem nummos ex amore Dei pure naturali, ille comedat in quadragesima carnes, quas ita emat tribus assibus vt nullo modo eas velit emere decem nummis, ille tunc praefert decem nummos carnibus quas comedit, & Deum praefert decem nummis, ergo Deum praefert carnibus, ex quarum tamen inordinato amore peccat, ergo ille non praefert Deo creaturam propter quam peccat.

Secundo, filius aliquis offendat Patrem ex inordinato amore serui, quem verbi gratia, liberet à morte contra Patris voluntatem, ille filius non necessario anteponat seruum Patri, nam si ageretur de vita Patris aut de vita serui, milles mallet mori seruum quam Patrem, ergo qui peccat non necessario praefert creaturam Deo, etiam si offendat Deum.

Tertio, non est opus vt qui peccat ex amore aliquius creaturam praeferat illam creaturam, aliis omnibus creaturis, ergo neque illam praefert Deo. Probo antecedens, nam amici causa peierare aliquis potest quem multo tamen minus amabit quam se ipsum. Deinde multi saepe peccant propter voluptatem ludi qui magis tamen amant voluptatem intemperantiae.

Quarto, multi saepe peccant ex spe veniae, voluntatem habentes redeundi ad Deum, ergo non constituunt vltimum finem in creatura, cum velint actu illam deferere. Aliqui etiam saepe peccant ex nimio zelo diuini honoris, si verbi gratia, ex eo zelo aliquis interficiat hominem, ille sine dubio non plus amat hominem illum quam Deum. Denique vt homo ponat vltimum suum finem in creatura, oportet vt ad illam creaturam se ipsum referat & sua omnia, sed qui peccat non hoc facit vt est per se notum, ergo non constituit in creatura pro qua peccat, suum vltimum finem.

Assertio affirmatiua.

Dico tertio, quisque mortaliter peccat, non expresse quidem & formaliter finem suum vltimum in creatura constituit, sed virtualiter tantum & interpretatiue. Ita communiter asserunt omnes Theologi adeo constanter, vt Valentia *qn. 1. part. 7.* etiam existimet id esse de Fide, negant tamen id villo modo verum esse Scotus, Nauarrus, Adrianus.

Scriptura.

Primo autem sic videntur asserere Scripturae, Ieremias 2. *Duo mala fecit populus meus dereliquerunt me fontem aquae vineae, & foderunt sibi cisternas dissipatas, &c.* Philippensium 3. *Quorum Deus venter est & gloria in confusione ipsorum, sibi etiam dicitur: Avaritia esse*

idolorum seruitus: idem inculcant etiam saepe Patres, Gregorius Nyssenus, ait: *Quemlibet loco Dei ponere id quod peruersè amat*: Chrysostomus: *Idololatriam esse peccatorem quemlibet, & multorum Deorum cultorem*: Augustinus totam peruersitatem humanam asserit sitam in eo esse, *quod fruendis utatur, vrendis fruatur*: uti appellat id quod referimus vltius, frui autem id quod non refertur vltius.

Secundo, quod interpretatiue saltem finem suum vltimum constituat peccator in creatura, probari potest, quia ille finem suum interpretatiue in creatura constituit qui perinde se gerit ac si finem vltimum alium non haberet quam creaturam, in qua etiam tanquam in vltimo fine sistere cogitur, sed huiusmodi est quisque peccat mortaliter, nam perinde se gerit, ac si finem vltimum alium non haberet quam creaturam; si enim finis eius vltimus esset creatura nihil sane aliud ageret nisi Deo illam praefert, quod facit omnis qui peccat mortaliter, ergo ille finem suum vltimum constituit in creatura. Deinde ille interpretatiue finem suum ponit in creatura, qui sistere omnino vult in creatura, & cogitur in ea sistere ex electione libera voluntatis suae, sed peccator ex electione suae voluntatis cogitur sistere in creatura: quia per peccatum auertitur à Deo vt fine vltimo; finis enim vltimus est is, qui amatur propter se ipsum & plusquam omnia, peccator Deum non amat super omnia, imò minus eum amat quam creaturam, & priuat se ipsum possessione Dei finis vltimi, ergo cogitur sistere in creaturam, cum non possit habere Deum vt finem, & eo frui.

Tertio, quod etiam virtualiter & aequiuallenter constituat finem suum in creatura quicumque peccatum committit lethale, probatur quia ille virtualiter finem suum in creatura ponit, qui eam appetiatiue antepontenti, quod virtualiter continet alia omnia, sicut qui praefert equum nummo aureo, illum praefert etiam obolo, sed peccator antepont creaturam Deo, cum propter amorem creaturae, negligat amicum habere Deum, & vt fruatur creatura sibi bona, negligat Deo frui vt sibi bono per gratiam & gloriam, ergo peccator virtualiter & appetiatiue finem suum ponit in creatura. Deinde qui non amat Deum super omnia tenetur plus amare creaturam aliquam saltem vagè sumptam quam omnia, sed peccator non amat Deum plusquam omnia, ergo cogitur ex vi peccati sui plus amare creaturam aliquam, quam alia omnia, quod est constituere vltimum finem suum in creatura.

Quarto denique; quod peccator non constituat formaliter & expresse finem suum vltimum in creatura, probant rationes omnes posita initio.

Ad primam ergo Respondeo peccatorem sub ea ratione quâ peccat praefere semper creaturam Deo, quamuis sub aliqua ratione alia possit praefere Deum creaturae, sub diuerso enim respectu possunt haec duo esse simul, ille qui paratus est dare decem nummos pauperi, & manducare carnes in quadragesima tribus tantum emptas assibus, Deum praefert carnibus, quatenus illae decem nummis emi possunt, & manducationem carniū Deo praefert quatenus carnes emi possunt tribus assibus. Semper igitur peccator sub ea ratione quâ peccat creaturam Deo praefert, esto sub alia ratione praeferat Deum creaturae.

Ad secundam Respondeo Filium qui contra Patris voluntatem, vult seruum esse incolumem quem milles mallet mori quam Patrem, secundum vnam rationem, & in eo actu quo Patrem offendit, plus amare seruum, quam Patrem, secundum alteram verò rationem, & in alio aliquo actu, posse magis Patrem amare quam seruum.

Interpretatiue finem suum ponit in creatura.

Ponit etiam virtualiter.

Non ponit formaliter.

Solutio dubitationum.

Ad

Ad Tertiam Resp. bene probari hoc argumento illum qui peccat non præferre formaliter & expressè creaturam Deo, non probari autem quod virtualiter, & interpretatiue illum non præferat, ille qui peccat propter amicum, in illo actu virtualiter illum sibi præferat, cum illum Deo præferat, in quo continetur ipse cum alijs omnibus quamuis in alio actu, & sub alio respectu, se ipsum amico præferre possit. Idem dico de illo, qui peccat propter voluptatem ludi, & est tamen magis addictus potui quam ludo, in eo enim actu virtualiter ludum præferat potui & alijs omnibus.

Ad Quartum, Resp. eos qui peccant ex spe veniæ duas habere voluntates aliquo modo inter se oppositas, vnam expressam redeundi ad Deum, alteram virtualem sistendi in creatura, quæ voluntates sunt inuicem compatibles cum directè non opponantur.

Idem dico de illis qui ex nimio zelo peccant: qui enim eo modo interficeret hominem non magis amaret hominem quam Deum, cum non peccet ex amore hominis, sed suum zelum magis amaret quam Deum, cum ex eo solum peccet. Ad reliqua satis pater responsio ex dictis.

SECTIO III.

An & quomodo ultimus finis & beatitudo influat in omnes actus creaturæ rationalis.

S. Thom. art. 6.

Finis propriè dictus vera causa est, vt suppono ex 2. physicorum, causat autem per amorem, idest alliciendo appetitum, & inclinando illum vt operetur, est enim id cuius gratia, si ergo datur vnicui omnium finis vltimus, Dominus (vt notabam ex S. Thoma) motuum omnium appetitus, necesse est vt eo modo causet omnes actus voluntatis, ita vt nihil boni, vel mali fiat, nisi propter ipsum.

Ratio ergo dubitandi primò est, quia prauus actus nullo modo est ordinabilis in beatitudinem vel obiectiuam quæ Deus est, vel formalem quæ est possessio Dei, nam peccata & à Deo auertunt, & ab eius possessione: non enim audiendi sunt, qui asserunt nos etiam cum male agimus, agere propter Deum, quasi verò blasphemare possit aliquis propter Deum. Neque satis est dicere cum Medina 7. 6. Deum esse causam efficientem boni delectabilis quod peccato queritur, atque adeò esse causam finalem, quia quod est causa operis, est causa operationis. Fateor enim hinc sequi quod Deus est causa cuiuslibet operationis absolute sumptæ secundum se, sed non sequitur quod sit causa cuiuslibet operationis prout procedit à causa libera, ita vt causa liberè operans actu intendat Deum, vel formaliter vel virtualiter, hoc enim est quod nunc queritur, & pro certo non conuenit actibus nisi bonis.

Secundò, neque in omnibus etiam bonis actibus, intenditur Deus aut beatitudo; vel enim intenditur formaliter & expressè quod repugnat experientiæ, vel solum virtualiter id est in alio ex sua natura ad id ordinato, quod etiam non videtur verum, quia male videtur asserere Caietanus, omne agens intellectuum antè quàm eliciat actum, circa bona particularia, elicere necessariò actum circa vltimum finem siue Deum, ita vt ex virtute illius actus, omnes actus sequentes referantur in Deum: hic enim primus actus gratis omnino & contra omnem experientiam fingitur, & quamuis admitteretur non apparet quomodo reliqui omnes actus sequentes, nullam cum eo habentes connexionem, ex virtute illius referantur ad Deum.

Tertio, nemo experitur se omnes actus suos ad fi-

nem illum vltimum ordinare, sed contentum se ferè semper esse finibus illis, quos vocamus vltimos tantum secundum quid.

Dico primò, nullus est actus humanus bonus aut malus, qui non causetur aliquo modo ab amore vltimi finis qui est beatitudo; atque adeò in omnibus quæ appetit homo, semper aliquo modo vltimum finem appetit. Ita post Philosophum 1. Ethicorum c. 4. & 7. expressè sanctus Thomas asserit & cum eo communiter Theologi.

Ratio autem illa est primò, quam indicat Augustinus l. 19. ciuit. c. 1. *illud enim est finis boni nostri propter quod amantur cetera, illud autem propter se ipsum*: quasi dicat illum alioqui finem non esse nisi ad ipsum omnia dirigantur naturaliter & necessariò. Alteram rationem indicat l. 13. de Trinit. c. 3. *quidquid enim aliud homo laenter velit ab hac voluntate, quæ omnibus hominibus nota est non recedit*, & Epist. 119. *amant enim requiem siue pia anima siue impia, sed an perueniant ad id quod amant nesciunt, nec aliquid appetunt corpora ponderibus suis, nisi quiescere à motibus suis*: optimèque tractatu de Epicuræis & Stoicis qui bonus est, inquit, ideo bonus est, vt beatus sit, & qui malus est, malus non esset nisi se beatum speraret esse posse: de bonis facilis questio est &c. Eleganter Boetius l. 3. conolat. prola 2. *hominum animus etsi caligante memoria, tamen summum bonum repetit, sed velut ebrius domum quo tramite reuertatur ignorat*. In quibus omnibus significare intendit S. Doctor appetitum beatitudinis, omnibus à natura esse penitus insitum, adeò vt in omnibus quilibet eam quærat. Denique Sancti Thomæ ratio in corpore articuli optima est, quia vltimus finis cum sit primum appetibile, eodem modo se habet mouendo appetitum, sicut se habet in alijs motionibus primum mouens, causæ autem mouentes non mouent nisi secundum quod mouentur à primò mouente, ergo secundo mouentia idest bona particularia non mouent nisi in ordine ad primum appetibile quod est vltimus finis.

Dico secundò, nullus est humanus actus, qui non fiat ex appetitu beatitudinis sumptæ in communi, prout nimirum illa significat cumulum bonorum, abstrahendo ab eo quod illa sit Deus & possessio Dei: non fit autem necessariò quilibet actus humanus ex appetitu beatitudinis sumptæ in particulari prout illa significat Dei possessionem.

Primæ partis ratio est, quia omne bonum inchoatum dirigitur ex natura sua in bonum perfectum, sed omnis actus humanus etiam malus dirigitur ad bonum inchoatum; nemo enim operatur nisi ad aliquod intuens bonum, ergo dirigitur ad bonum perfectum, seu ad cumulum bonorum quam vocabam beatitudinem in communi: similiter omnis pars ordinatur ad totum, omne bonum quod appetitur est pars cumuli bonorum, ergo quicquid appetitur ordinatur ad cumulum bonorum: cum ergo per singulos actus suos quærat homo vt sibi bene sit aliqua ex parte, restat vt per omnes actus suos, hoc appetat, vt sibi omni ex parte bene sit.

Secundæ partis ratio est, quia si omnes humani actus dirigerentur ad beatitudinem in particulari, deberent in illam dirigi ex intentione vel formali & expressa, quæ actu existit, cum producit effectus, & hoc manifestè repugnat experientiæ: vel ex intentione virtuali, quæ manet in aliquo suo effectu, & illa fictitia est, alioqui nemo vnquam peccaret, neque verbum diceret otiosum cum omnia referrentur in optimum finem qui est beatitudo, habitualis etiam intentio nulla est, quia nunquam in multis hominibus intentio illa exitit.

Ex quibus soluta manet tota ratio dubitandi quæ non impugnatur appetitum beatitudinis in communi, sed

Prima conclusio.
Amari semper vltimum finem.

Probatio.

Secunda conclusio.
bimembris.

Probatio primæ partis.

Probatio secundæ partis de beatitudine in particulari.

Triplex dubitatio.

posita

olatio

ratio